

Výroční zpráva

Ústředního archivu zeměměřictví a katastru (ÚAZK) za rok 2017

Sídlo archivu: Pod Sídlištěm 9, 182 11 Praha 8
Tel.: 284 041 681
E-mail: miroslav.kronus@cuzk.cz

Zřizovatel archivu: Zeměměřický úřad. ÚAZK je v organizační struktuře zřizovatele začleněn jako samostatné oddělení Zeměměřické sekce úřadu.

Akreditace: ÚAZK je archivem akreditovaným pro výkon působnosti veřejného specializovaného archivu.

I. Personální podmínky archivu

Vedoucí archivu:	RNDr. Miroslav Kronus
Systemizovaný stav pracovníků:	11
Skutečný stav pracovníků:	11
Funkční zařazení pracovníků:	1 vedoucí samostatného oddělení 7 archivářů 3 operátoři IKT

II. Celkové množství uložených archiválií

Počet fondů:	23
Počet sbírek:	7
Počet běžných metrů celkem:	1177
Počet evidenčních jednotek:	86 173

Stupeň zpracovanosti - metrů	počet b.m.	%
Nezpracováno:	497	42
Zpracováno:	680	58
Z toho inventarizováno:	455	39

Stupeň zpracovanosti - evid. jednotky	počet	%
Nezpracováno:	3211	4
Zpracováno:	82 962	96
Z toho inventarizováno:	67 060	78

Počet archivních pomůcek:	32
---------------------------	----

III. Výběr a zpracování archiválií

Archivem bylo převzato a do základní evidence archiválií zařazeno celkem 73 různě velkých dodávek přírůstků. Kromě povinných výtisků veškeré kartografické produkce Zeměměřického úřadu se opět nejčastěji jednalo o dary od soukromých osob nebo spolupracujících institucí, které tradičně doplňují a obohacují například Sbírkou map pro školy a veřejnost nebo některé z archivních fondů historických topografických

map. Z dárců velkého množství map lze jmenovat Ing. arch. Tomáše Sucharova, RNDr. Tomáše Grima, Ph.D. a Ing. Petra Skálu. Celkem bylo vyhotoveno 70 protokolů o výběru archiválií mimo skartační řízení.

V rámci vnější skartace byly posouzeny skartační návrhy katastrálních pracovišť Cheb, Sokolov, Jindřichův Hradec, Strakonice, Tábor a Zeměměřického úřadu a byly vyhotoveny 4 protokoly o výběru archiválií ve skartačním řízení.

Vnitřní skartace duplicit a multiplicit byla jako každý rok prováděna zejména u některých přírůstků, a to buď před jejich přijetím a evidováním, nebo v rámci následného archivního zpracování.

V oblasti inventarizace archiválií byl rok 2017 zlomový. Podařilo se završit několik let připravovaný přechod na zpracování archiválií databázovým způsobem. Ve spolupráci s dodavatelem, firmou Bach systems, byl vyvinut ucelený **databázový systém**, který umožní zpracovat materiál téměř všech historických fondů a sbírek ÚAZK do jednotné databáze a navíc zároveň řeší i pružné publikování těchto dat na internetu, což byla jedna ze zásadních podmínek tohoto projektu.

Úspěšný rozjezd prací v novém databázovém systému archivu přinese potřebný návrat k rozsáhlé inventarizaci nezpracovaných částí archivu. Ta dříve probíhala v mnohem větším rozsahu než nyní, ale byla založena na technologicky zastaralých a z dlouhodobého hlediska neudržitelných postupech. Zejména případná aktualizace již uzavřených dílčích soupisů obsahu některých archivních fondů byla krajně obtížná a ve svém důsledku znamenala nárůst množství nezapsaných a nepodchycených přírůstků. Zcela chyběly i možnosti rychlého a efektivního prohledávání záznamů většího množství archivních jednotek nebo dokonce archivu jako celku. Oba tyto problémy databázové zpracování archiválií řeší a návrat k masivní inventarizaci nezpracovaných částí archivu novými prostředky bude nyní stěžejním úkolem archivu po dobu několika následujících let.

Aktuálně již probíhá rutinní databázové zpracování nových přírůstků ve Sbírce map pro školy a veřejnost po roce 1850, ve fondu Katastrální a měřické předpisy a technické předpisy pro geodetické a kartografické práce a ve fondu Základní mapy ČSSR/ČR. Přechod na nový způsob inventarizace se připravuje například ve Sbírce tematických a účelových map pro hospodářskou, vědeckou a úřední potřebu (zde však bude ještě nutné nejprve provést velké množství úprav stávající provizorní archivní pomůcky) a zejména v rozsáhlém a archivně zatím zcela nezpracovaném písemném operátu stabilního katastru.

Data z databáze budou publikována prostřednictvím nové webové aplikace **Vademecum ÚAZK**, vyvíjené opět ve spolupráci s Bach systems. V průběhu roku byla připravena první verze, na základě testování došlo k úpravám několika funkcionalit a ladil se i způsob periodické aktualizace aplikace a její synchronizace s databází.

V závěru roku bylo úspěšně vyřešeno přímé propojení vznikajícího Vademeca a již tradičně zavedené aplikace Archivní mapy (o ní viz dále). Díky tomu je nyní téměř 40 tisíc záznamů Vademeca obohaceno o možnost zobrazit si jedním kliknutím skeny příslušných map z aplikace Archivní mapy, aniž by tyto skeny musely být na server Vademeca fyzicky nahrány. Znásobují se tak možnosti dálkového přístupu k archiváliím ÚAZK bez nutnosti rozšířit úložné kapacity pro jejich skeny. Připravuje se i propojení obou archivních aplikací opačným směrem, tedy od skenů v aplikaci Archivní mapy k záznamům příslušných map ve Vademecu.

V prosinci 2017 byla startovací verze Vademeca publikována na webových stránkách archivu a na adrese <http://uazk.cuzk.cz/>. Výsledky ostrého provozu budou vyhodnocovány v roce 2018.

The screenshot shows the Vademecum ÚAZK web application interface. At the top, there is a logo of the Czech Surveying and Cadastre Authority (Zeměměřický úřad) and the text 'Vademecum Ústředního archivu zeměměřictví a katastru'. Below this is a navigation bar with tabs for 'ÚVOD', 'PROCHÁZET A HLEDAT', and 'NALEZENÉ ZÁZNAMY'. The main content area displays search results for 'D7/6 • M-33-XIII • KARLOVY VARY'. On the left, there is a list of metadata for the map, including 'Typ záznamu: Mapový materiál', 'HTML odkaz: aplikace Archivní mapy: M_33_XIII', 'Archív: ÚAZK', 'Číslo NAD: 20', 'Název jednotky: Topografická mapa 1 : 200 000', 'Signatura: D7/6', 'Nomenklatura mapy: M-33-XIII', 'Název mapy: KARLOVY VARY', 'Datace od: 1965', 'Datace do: 1965', 'Rozpis datace: 1965', and 'Měřítko 1: 1 : 200 000'. On the right, there are search filters and options, including 'Vyhledat podle:', 'Signatura:', 'Inventární číslo:', 'Typ dat: Digitalizované archiválie', 'Umístění hledaného výrazu: Kdekoliv, Na začátku, Na konci, Celé slovo', 'Víceřávkový výraz: a zároveň, alespoň jeden, jako fráze', and 'Zvolte časové období: Od: Do:'. At the bottom, there is a blue banner with text: 'V současné době je zde prezentováno celkem 124 177 záznamů a 7 451 digitálních objektů. Orientační počet aktuálně připojených uživatelů: 3. Copyright © 2014, Bach systems s.r.o. - Všechna práva vyhrazena. Aplikace je určena pro IE9 a vyšší, Firefox, Chrome, Safari a Opera.'

Obr. 1: Obrazovka aplikace Vademecum ÚAZK

Zároveň s výše uvedenou zásadní změnou ve způsobu archivního zpracování fondů a sbírek byla zahájena i nová **katalogizace archivní knihovny**, ve které byly katalogizační práce již několik let pozastaveny z důvodu nedořešené metodiky a chybějícího vhodného software. Jsou zvažovány různé návrhy, jakou cestou se do budoucna vydat. Jako nejvýhodnější se jeví pořízení specializované knihovní databáze, která by přinesla pro budoucí správu archivní knihovny stejné výhody a možnosti jako nová databáze pro správu mapových fondů a sbírek.

IV. Využívání archiválií

Vedle nahlížení on-line archiv samozřejmě nadále poskytuje i možnost studovat archiválie přímo z originálů v badatelně archivu. V roce 2017 navštívilo ÚAZK 145 badatelů, kteří uskutečnili celkem 312 návštěv. V badatelně jim bylo vyhotoveno celkem 715 kopií archiválií. Dalších 299 kopií bylo vyhotoveno a odesláno na základě písemné žádosti doručené do archivu. Zároveň bylo vyřízeno i 164 převážně e-mailových dotazů na archiválie. Pro úřední potřebu bylo vykonáno celkem 14 rešerší, pro soukromou potřebu 3 rešerše.

V. Propagace archivu a archiválií

K výročí 200 let od založení stabilního katastru uspořádal dne 14. listopadu 2017 ÚAZK v konferenčním sále budovy zeměměřických a katastrálních úřadů konferenci Stabilní katastr 1817-2017. Na konferenci zazněly referáty týkající se nejen historie

katastrálního mapování, ale i současného využití starých mapových operátů v práci historiků, urbanistů nebo genealogů.

Pro účely reprezentace resortu i úřadu byla ke stejnému výročí připravena a vydána neprodejná publikace Mapa stabilního katastru Královského hlavního města Prahy z roku 1842 v české i anglické verzi.

Tradiční jednodenní výstava pro zaměstnance úřadů dislokovaných v centrální budově resortu zeměměřictví a katastru v Kobylisích i pro pozvané kolegy ze spolupracujících institucí byla tentokrát věnována přílohovým mapám časopisu National Geographic Magazine. Archiválie ÚAZK pravidelně dotvářejí podobu i zajímavě zpracovaných výstav, které pro návštěvníky přepážkové haly centrály resortu připravuje Obchodní oddělení Zeměměřického úřadu. Panely těchto krátkodobých výstav jsou i po jejich ukončení trvale dostupné na webových stránkách archivu.

Výstava Mapy a plány kulturních památek a přírodních zajímavostí byla realizována v Dobrušce a starým mapám a příbuzným tématům byly věnovány i vyžádané přednášky pracovníků archivu na Přírodovědecké fakultě UK v Praze (RNDr. Tomáš Grim, Ph.D.) a ve Vědecké knihovně v Olomouci (Mgr. Martin Buchlovský).

V průběhu roku se uskutečnilo v archivu stejně jako v loňském roce celkem 8 exkurzí – studenti geodézie a katastru z Turecka (3x), studenti VŠ báňské při Technické univerzitě v Ostravě, studenti Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze, archiváři Moravského zemského archivu v Brně, pracovníci Landesamt für Digitalisierung, Breitband und Vermessung z Bavorska a studenti Střední průmyslové školy zeměměřické v Praze.

VI. Skenování archiválií, poskytování dat

V rámci systematického skenování fondů a sbírek ÚAZK pokračovalo skenování originálních map stabilního katastru 1 : 2 880 z let 1824 až 1843 na stolovém skeneru. Souběžně byly na velkoformátovém válcovém skeneru digitalizovány další rozsáhlé inventární jednotky. Bylo dokončeno rozpracované skenování otisků katastrálních map 1 : 2 880 z let 1865 až 1959, před dokončením je skenování jednotlivých vydání Státní mapy 1 : 5 000 – odvozené. Průběžně probíhá i skenování dalších archiválií podle požadavků a aktuálních potřeb badatelů.

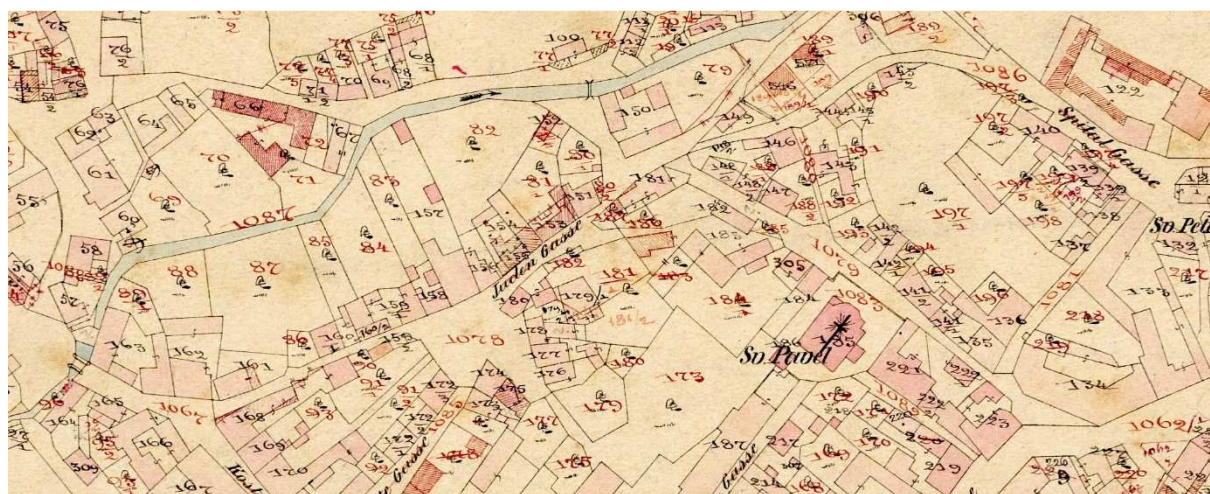
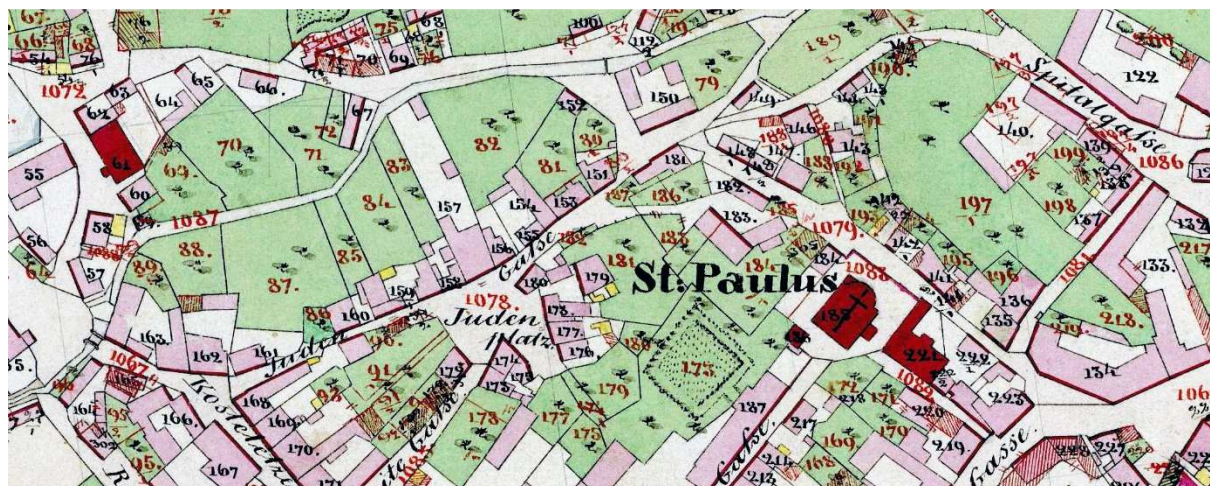
Celkem bylo v roce 2017 naskenováno 43 637 map, z čehož bylo 10 355 originálních map stabilního katastru a zbytek tvořily mapy z jiných archivních jednotek.

Systematicky skenované archiválie ÚAZK jsou na internetu zpřístupňovány v mapové kompozici **Archivní mapy** v rámci Geoprohlížeče na Geoportálu Českého úřadu zeměměřického a katastrálního (<http://geoportal.cuzk.cz/>) a zároveň i v samostatné aplikaci Archivní mapy (<http://archivnimapy.cuzk.cz/>). Samostatná aplikace obsahuje oproti stejnojmenné kompozici v Geoprohlížeči navíc některé volitelné překryvné vrstvy, jako jsou klady listů historických mapování nebo obraz rozsáhlých souvislých ploch spojených a georeferencovaných císařských povinných otisků.

Zásadním obohacením aplikace Archivní mapy i stejnojmenné vrstvy v Geoprohlížeči v roce 2017 bylo doplnění dvou velkých sad archiválií – originálních map stabilního katastru a mladších map, které byly (stejně jako před nimi i originální mapy) užívány po určitou dobu jako mapy evidenční, tedy k zakreslování změn až do jejich nahrazení nově platnou katastrální mapou. Obě mapové sady patří historickou i

dokumentační hodnotou mezi stěžejní archiválie moderního katastru na našem území a jejich publikování dálkovým přístupem je zároveň i jedním z příspěvků ÚAZK ke dvoustému výročí založení stabilního katastru v roce 1817.

Počet nově publikovaných mapových listů originálních i evidenčních map je v obou případech přibližně 20 tisíc. U evidenčních map se jedná o konečný počet, protože jsou dochovány pouze pro cca 1/3 katastrálních území. U originálních map, které jsou v archivu na rozdíl od evidenčních map téměř všechny, se jedná pouze o první dávku, pokrývající (rozptýleně) přibližně 1/3 území Čech. Jejich publikování bude pokračovat v dalších letech v závislosti na postupu skenování.

Obr. 2 a 3: Brandýs nad Labem na originální mapě stabilního katastru a na evidenční mapě

VII. Stav archiválií

Fyzický stav spravovaných archivních souborů je dobrý. Jako poškozené lze hodnotit méně než 3% archiválií.

VIII. Konzervace a restaurování archiválií

Konzervace a restaurování archiválií nejsou vlastními silami zajišťovány. Drobné a jednoduché zásahy se v případě potřeby provádějí na místě průběžně.

IX. Depozitář Pardubice

V nově adaptovaných prostorách depozitáře v Pardubicích bylo dokončeno ukládání veškerého materiálu, který tam byl převezen z bývalého depozitáře v zámku Libočany. Následovat bude postupné třídění a pořádání těchto objemově velmi rozsáhlých nezpracovaných částí archivu. To bude probíhat v závislosti na charakteru materiálu na místě nebo jeho postupnými převozy do Prahy a navracením zpět.

Obr. 4 a 5: Archiválie v nově adaptovaném depozitáři v Pardubicích

Výroční zpráva Zeměměřického úřadu je publikována na <http://www.cuzk.cz/Urady/Zememericky-urad/Zpravy-ZU/Vyrocní-zpravy-ZU-souhrne-informace.aspx>

Výroční zpráva ÚAZK je publikována na http://archivnimapy.cuzk.cz/ISAR/Data/Vyrocní_zprava.htm

V Praze dne 19. února 2018

RNDr. Miroslav Kronus
vedoucí ÚAZK
podepsáno elektronicky